

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Закарпатський державний університет

Повітовий музей Сату-Маре (Румунія)

Румунсько-українські відносини.

Історія та сучасність

Relații româno-ucrainene.

Istorie și contemporaneitate

Збірник наукових праць

за матеріалами III Міжнародної наукової конференції

«Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність»

(30 червня – 1 липня 2009 р., м. Сату-Маре, Румунія)

Ужгород – Сату-Маре

2011

ББК 66.4+63.3 (4 Укр)
УДК 327: 930 (498) (477)
Р 86 Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність: збірник наукових праць за матеріалами III Міжнародної наукової конференції «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність»; 30 червня – 1 липня 2009 р., м. Сату-Маре (Румунія) / Ред.кол.: І.І.Вовканич (голова), І.-Л. Горват, В. Чубота та ін. – Ужгород – Сату-Маре, 2011. – 577с.

ISBN 978-966-2075-18-2

Збірник виходить у рамках програми Phare CBC «Румунія-Україна» 2006/018 – 449.01.02.02. та проекту «Культурна спадщина як потенціал транскордонного розвитку». Видання профінансовано Закарпатським державним університетом.

Редакційна рада:

- Вашук Ф.Г. – доктор технічних наук, професор, ректор ЗакДУ
(голова редакційної ради)
Полюжин М.М. – доктор філологічних наук, професор
Артёмов І.В. – кандидат історичних наук, доцент

Редакційна колегія:

- Вовканич І.І. Закарпатський державний університет, Україна –
(голова редколегії)
Горват І.-Л. Повітовий музей Сату-Маре, Румунія
Чубота В. Повітовий музей Сату-Маре, Румунія
Марта Л. Повітовий музей Сату-Маре, Румунія
Зан М.П. Ужгородський національний університет, Україна
Єгар Дж. Д. Повітовий музей Сату-Маре, Румунія
Свеженцева О.І. Закарпатський державний університет, Україна
Копинець Ю.Ю. Закарпатський державний університет, Україна

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Закарпатського державного університету
(протокол № 11 від 03.03.2011 р.)

ISBN 978-966-2075-18-2

© ЗакДУ, 2011

ОСТРІВ ЗМІЙНИЙ ТА УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКІ ВІДНОСИНИ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Роман Офіцинський,
Ужгород (Україна)

На відміну від інших західних українських сусідів Польщі та Угорщини, Румунія визнала незалежність України з великим запізненням – 8 січня 1992 р., тобто більш як через місяць.

До 2005 р. вкрай рідко відбувалися візити глав держав, голів урядів і міністрів закордонних справ, а також по парламентській лінії. Президент України (на той час Леонід Кучма) перший візит до сусідньої Румунії здійснив аж на шостому році незалежності – 2 червня 1997 р. Президент Румунії (тоді Еміль Константінеску) уперше відвідав Україну ще пізніше – 27-28 травня 1999 р. Щоправда, президент Іон Ілієску двома візитами 17-19 вересня 2002 р., 17 червня 2003 р. спробував надолужити прогаяне у двосторонніх взаєминах.

У сучасний фундамент тісних взаємин між Україною і Румунією лягли чинні договори про відносини добросусідства і співробітництва (м. Констанца, 2 червня 1997 р.) та режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво і взаємну допомогу з прикордонних питань (м. Чернівці, 17 червня 2003 р.). Загалом зараз близько півсотні договорів, угод і конвенцій регулюють українсько-румунські зв'язки в політичній, торговельно-економічній, науково-культурній, гуманітарній та інших галузях.

У цьому багатогранному діалозі маємо низку складних питань, пов'язаних із становищем українців у Румунії, видачею румунських паспортів жителям прикордонних територій України, причорноморськими колізіями – довкола острова Зміїний та судноплавства в дельті Дунаю. Розглянемо їх.

Делімітація. Острів Зміїний

Острів Зміїний (румунською *Insula Șerpilor*) знаходиться в Чорному морі в територіальних водах України приблизно за 35 км від узбережжя на схід від дельти Дунаю. Звідти сюди морською течією інколи заносить водяних вужів, від яких і пішла назва острова. Найближчі населені пункти на узбережжі – міста Суліна (Румунія) і Вилкове (Україна).

Румунія оспорила розмежування територіальних вод і виключної економічної зони навколо острова, що завдовжки в крайніх точках 615

і 560 м. Його площа 0,17 кв. км, або 17 га. Згідно з дипломатичним протоколом, 23 травня 1948 р. Румунія передала Зміїний СРСР. У 1980-х рр. поблизу острова виявлено значні родовища нафти і газу, що спонукали Румунію до затажної суперечки із СРСР, а потім з Україною.

Зараз острів частково демілітаризовано: виведено радіотехнічний підрозділ і демонтовано радар. На початок 2007 р. тут постійно проживало близько 80 осіб: прикордонники, науковці, технічний персонал маяка. 8 лютого 2007 р. Верховна Рада ухвалила постанову про надання господарським і житловим комплексам на Зміїному статусу селища під назвою Біле з підпорядкуванням Кілійському району Одеської області. Ця постанова викликала протести, висловлені у вербальній ноті румунськими дипломатами, котрі українська сторона розцінила як втручання у внутрішні справи.

Український уряд у листопаді 2008 р. схвалив проект закону «Про спеціальну (вільну) економічну зону «Ахілія». Протягом перших десяти років на острові Зміїний мали б створити 70 нових робочих місць і залучити 4 млн. євро інвестицій. Йдеться про розвиток туристично-рекреаційної сфери, ефективне використання природних ресурсів та об'єктів культурної спадщини.

Як відомо, після підписання українсько-румунського договору про відносини добросусідства і співробітництво у 1997 р. розпочалися переговори про розмежування у Чорному морі. Під час 24 раундів, які тривали протягом семи років, згоди не дійшли. До речі, відповідні радянсько-румунські переговори тривали два десятиліття – із 1967 до 1987 рр. Відбулися 10 раундів переговорів, які закінчилися безрезультатно.

Румунія звернулася до Міжнародного суду ООН у Гаазі (Нідерланди) 16 вересня 2004 р. Рівно за чотири роки пройшли усні судові слухання у справі «Делімітація морських просторів у Чорному морі. Румунія проти України». Цьому завершальному етапу передувала письмова стадія¹.

У цілому Бухарест подав себе жертвою сталінського режиму та історичної несправедливості, а Київ озброївся міжнародним морським правом. Основні точки, що контролюють тимчасову лінію делімітації України, розташовані на Зміїному та узбережжі Криму. Аналогічні точки Румунії лежать на невеличкому узбережжі між дамбою Суліна і півостровом Сакалін. Інша частина румунського берега не задіяна, тобто не береться до уваги для визначення співвідношення протяжності узбережжя та проведення тесту на пропорційність.

¹ Воропаєв С. Румунія наполягає, що Зміїний – не острів, а скеля // УНІАН (www.unian.net). – 19.09.2008; Силіна Т. Румунія проти України // Дзеркало тижня. – 2008. – 6 вересня; Кравченко В. Острів Зміїний. Останній раунд // Дзеркало тижня. – 2008. – 20 вересня.

Аргументи Румунії. Перший. Нібито ще з 1949 р. між СРСР і Румунією існувала домовленість про обмеження належних Україні морських просторів 12-ма милями територіальних вод навколо острова Зміїний. Насправді жодного доказу цього нема.

Другий. Острів Зміїний – скеля, а Україна, розвиваючи інфраструктуру, змінювали його юридичний статус. За міжнародним правом, на відміну від острова, скеля не має права на континентальний шельф і виключну економічну зону. Тому Зміїний треба ігнорувати при проведенні лінії, що розмежовуватиме виключні економічні зони та континентальний шельф сторін.

Третій. При делімітації слід враховувати румунську Сулинську дамбу (хоч це не природне, а штучне утворення), але проігнорувати значну частину узбережжя України від Одеси до мису Тарханкут (Крим) довжиною майже 630 км. Отож, до Румунії має додатково відійти кілька тисяч квадратних кілометрів шельфу.

Позиція України. Перше. Зміїний – це прибережний острів, а не скеля. Він має враховуватися при визначенні лінії розмежування, бо становить невід’ємну частину загального географічного контексту зони делімітації, репрезентуючи фасад усього українського узбережжя.

Острів Зміїний – створена природою частка суші з політичною, економічною, культурною історією в кілька тисяч років. Перша згадка про нього з’явилася у писемних джерелах кінця VII ст. до н. е. – під назвою Левке (Білий), котру взяло існуюче нині селище.

Суліна – штучна дамба, побудована наприкінці XIX ст., а Сакалін – незаселена піщана коса, котру протягом останніх століть постійно затоплювало і розмивало.

Друге. У міжнародній практиці делімітації основну вагу мають конфігурація узбережжя і протяжність берегових ліній. Узбережжя України в кілька разів довше за узбережжя Румунії. За наявними трьома методами оцінки співвідношення довжини узбережжя отримали пропорції – 5.2:1; 4.1:1; 3.7:1 – на користь України. Це впливає на проведення лінії делімітації.

Третє. Відповідно до мирного договору 1947 р., Румунія та СРСР підписали у 1948 р. протокол, де уточнили проходження лінії радянсько-румунського державного кордону, нині – українсько-румунського. Положення протоколу повторені в радянсько-румунських договорах про державний кордон 1949 р. та про режим державного кордону 1961 р. Своєю чашою їх ратифікував румунський парламент.

Остаточний вердикт оголошено 3 лютого 2009 р. Міжнародний суд ООН у Гаазі визначив лінію делімітації континентального шельфу та виключних економічних зон між Україною і Румунією, назвав координати

точок її проходження у північно-західній частині Чорного моря. Тобто розмежовано морські простори, що перебувають поза державними територіями обох країн.

Україна вперше була задіяна в Міжнародному суді ООН, що існує з 1946 р. Цікаво, що для його президента Розалін Хіггінс це засідання стало сотим та останнім на цій посаді. Рішення ухвалене одноставно 15 суддями. Серед них представники Великобританії, Йорданії, Мадагаскару, Китаю, Сьєрра-Леоне, Венесуели, США, Японії, Німеччини, Словаччини, Франції, Нової Зеландії, Мексики, Марокко, Російської Федерації.

Це рішення міститься на 68 сторінках, але обґрунтування склали солідний том на кілька сотень сторінок, що сам по собі став цікавим збірником історичних документів. Крім того, українська сторона для розгляду справи підготувала 8 томів документів обсягом понад 2 тис. аркушів².

У справах делімітації морських просторів Міжнародний суд ООН не виносить рішень, які на сто відсотків задовольняють вимоги якоїсь зі сторін. Але якщо врахувати протяжність прибережної лінії, то розподіл між румунською та українською стороною мав би становити приблизно 1:2,8. Натомість за рішенням суду Україна отримала 2,1.

Визначена лінія пролягла ближче до варіанту, який пропонувала Румунія. Це дало підстави їй заявити про свою перемогу. Тому буквально через місяць після рішення Міжнародного суду ООН, не вдаючись у тонкощі міжнародного морського права, Верховна Рада України відправила міністра закордонних справ Володимира Огризка у відставку.

Однак рішення Міжнародного суду ООН щодо лінії розмежування морських просторів не відповідало запитним позиціям ні України, ні Румунії. Що стосується спірного району (менше 13 тис. кв. км), то приблизно 25 % його відійшло Україні, а 75 % – Румунії. Проте в районі делімітації (більше 75 тис. кв. км) Україні дісталася зона удвічі більша, ніж Румунії. Його розподілено у співвідношенні 2,1 до 1 на користь України.

До того ж, визнавши Зміїний островом, Міжнародний суд проігнорував претензії Румунії. Лінія розмежування морських просторів, яку провів суд, збігається з тією, яку 1987 р. пропонував румунській стороні Радянський Союз. Отож Румунія витратила ще 22 роки і отримала те саме.

Наслідки. У підсумку виграли обидві сторони. По-перше, з їхніх відносин усунуто серйозний конфліктний фактор³. Причому член

² Стенограма 13 засідання Верховної Ради України. 3 березня 2009 р. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua/zakon/new/STENOGR/03030904_13.htm

³ Северін А. Від мирного вирішення територіального спору виграють і Україна, і Румунія // Дзеркало тижня. – 2008. – 20 вересня.

Європарламенту, колишній міністр закордонних справ Румунії Адріан Северін не виключив, що румунські та українські підприємства навіть домовляться про спільну розробку цих родовищ нафти і газу.

До речі, на шельфі, що розподілено, перспективні запаси вуглеводів оцінено так. В українській частині знаходиться до 800 млрд. метрів кубічних газу, до 52 млн. тонн нафти. У румунській – відповідно до 70 млрд. кубічних метрів і до 12 млн. тонн. У спірній зоні на українську частину припало 21 розвідане родовище (128 млрд. кубічних метрів газу), на румунську – 4 (26 млрд.).

По-друге, Україна і Румунія зможуть сконцентруватися на проблемах стабільності в Чорноморському регіоні, позаяк сповідають спільну культуру безпеки. Як член НАТО і ЄС, Румунія підтримує європейську та євроатлантичну інтеграцію сучасної України.

Проте на початку березня 2009 р. без пояснення причин з Румунії вислали двох військових дипломатів України – військового аташе та його помічника. Цей крок став наслідком скандалу, пов'язаного з арештом румунського військовослужбовця (у званні, що відповідає старшому сержанту) і громадянина Болгарії за підозрою в проведенні шпигунської діяльності на користь третьої держави. Флорічел Акім протягом 2002 – 2007 років переписував зі службових комп'ютерів документи, що становлять державну таємницю. Ішлося про військові системи зв'язку, радары тощо.

Шпигунські інциденти вирішують, як правило, шляхом конфіденційних переговорів між урядами. Арешт шпигуна з телевізійним супроводом справив надзвичайне враження. Це пов'язали зі штучною розкруткою рейтингу діючого президента Румунії. У листопаді 2009 р. в країні мали пройти президентські вибори. Траян Бесеску прагнув повторного переобрання, тому потребував скандальних тем для мобілізації свого електорату.

Очікувана відповідь не забарилася. Із території України випроводили двох румунських дипломатів: військового аташе і секретаря генерального консульства Румунії в Чернівцях. Вони здійснювали приховане фінансування громадських організацій, що пропагували антиукраїнські ідеї, здобували тенденційну інформацію для дискредитації України на світовій арені.

Дельта Дунаю. Канал у гирлі Бистре

У дельті Дунаю функціонують два канали — румунський та український, що забезпечують прохід великих суден. Після побудови в Німеччині каналу Рейн – Дунай в 1992 р. тут проліг трансєвропейський

водний шлях, що з'єднав Північне і Чорне моря — від Роттердама до Суліна (3,5 тис. км).

Улітку 2004 р. підвищений інтерес міжнародної спільноти викликало будівництво судноплавного каналу в українській частині дельти Дунаю. Єврокомісія висловила жаль з приводу відкриття навігації на каналі у гирлі Бистре (3,5 км)⁴. На думку вчених, міг висохнути найбільший в Європі біосферний заповідник, оголошений на початку 1990-х природною пам'яткою ЮНЕСКО.

Власне, ця траса пролягла поза межами Дунайського біосферного заповідника. Її проект відповідав прийнятому у вересні 2001 р. Європейською Комісією документу «White Paper on transport policy. Time to decide», де визначено транспортні перспективи Європейського Союзу до 2010 р.

Екологічну ситуацію ускладнили не тільки дії України, але й Румунії, котра завдяки рибальству тут розвивала туризм. Гирло відвідувало до 50 тис. осіб щорічно.

У липні 2008 р. Всесвітній фонд природи (WWF) повідомив, що частки України і Румунії у забрудненні Дунаю побутовими відходами майже однакові — відповідно 23,5 та 23 %. Частка Болгарії всього 4 %. У водах Дунаю траплялися побутові упаковки виробництва інших придунайських країн – Австрії, Угорщини, Молдови, Чехії, Хорватії⁵.

Як відомо, дельта Дунаю визнана територією всесвітньої спадщини і включена до списку двохсот найбільш цінних екологічних регіонів світу, перед якими постала загроза знищення.

Заповідник «Дунайська дельта» (400 тис. га) з українського боку охопив 70 тис. га. Це близько його шостої частини. Саме тут перетинаються шість європейських і азіатських шляхів перельоту птахів. Але через будівельні роботи (поглиблення русла) у 2004 р. колонії рідкісних крячків покинули гнізда з яйцями, втрачено ціле покоління.

Усього тут гніздилися майже 330 видів птахів, зокрема жили по 2,5 тис. білих пеліканів (70 % усіх у світі) і карликових жадног, половина карликових корморанів, які існують на планеті. Сюди прилітали птахи з Сибіру, Прибалтики і Скандинавії.

Український канал «Дунай – Чорне море» (завдовжки 3,5 км і завглибшки понад 8 м) таки задіяли. Аби створити йому привабливий імідж, напередодні провели міжнародну Чорноморську регату, де взяли участь 38 яхт із 12 країн світу.

⁴ Schmid U. Gestörter Friede im Donaudelta // Neue Zürcher Zeitung. – 2004. – 28 August
⁵ WWF: Україна – рекордсмен забруднення Дунаю // Українська служба радіо BBC (www.bbc.co.uk/ukrainian). – 2008. – 15 липня.

Міністерство транспорту і зв'язку України підрахувало, що канал дасть змогу проводити до 60 % всього дунайського вантажопотоку. Доти через територію України йшло лише 1-2 %. Протягом же 1991 – 2003 рр. суднами українських річкових флотів щороку перевозилося 23-26 % загального вантажопотоку на Дунаї.

На думку Києва, ця водна артерія мала прискорити інтеграцію вітчизняної транспортної системи в європейську. У 1957 – 1994 рр. через українську частину дунайського гирла (рукав Прорва) проходило щороку до 4 тис. суден. У 1999 р. суднопластво утруднили руйнування трьох мостів у результаті бомбардувань Белграду авіацією НАТО. Очистку русла завершили в 2002 р.

Унаслідок війни в Югославії перевезення через Україну скоротилися в десятки разів. Різко впали обсяги переробки вантажів, зупинилися судноремонтні заводи Ізмаїла, Кілії та Вилкового.

Український флот практично витиснули з регіонального ринку перевезень. Головні потоки переключились на румунський Сулінський канал. Тому 26 серпня 2004 р. президент Л. Кучма дав команду відновити суднопластво в українській частині дельти Дунаю. Якраз урочисто відкрили першу чергу каналу у гирлі Бистре. На його будівництво витратили близько 150 млн. грн., або близько 29 млн. дол. США.

Володіючи багатководним Кілійським рукавом, де розташовані порти Рені, Ізмаїл, Кілія, Вилково, Усть-Дунайськ, Україна знову отримала вихід через Дунай у Чорне море. Проте невдовзі канал замулився, і суднопластво знову зупинили. До квітня 2007 р. відновили навігаційний проріз для суден з осадкою 5 м. Повністю відкрити суднопластво (осадка 7,2 м) планували спочатку до осені 2007 р., а потім до кінця 2008 р.

Румунія звинуватила Україну в порушенні норм міжнародного права, наполягаючи на відмові від одностороннього підходу до розвитку проекту «Дунай – Чорне море». З точки зору Румунії, ініціатива України побудувати глибоководний канал в дельті Дунаю є навіть не двостороннім українсько-румунським питанням, а загальноєвропейським. Утім, позиція України залишилася непохитною, і до кінця 2008 р. цей канал мав запрацювати на повну силу⁶.

Подвійне громадянство. Діаспора

Подвійне громадянство, заборонене законодавством України, набуло масового характеру в Чернівецькій області. Там, за неофіційною інформацією, від 10 до 50 тис. мешканців мали український та румунський

⁶ УНІАН (www.unian.net). – 10.03.2008.

паспорти⁷. Відліком подвійної паспортизації послужив закон Румунії про громадянство, прийнятий ще 1991 р., а її розмах припав на переддень входу країни до Євросоюзу (1 січня 2007 р.).

9 травня 2009 р. Україна довела своє занепокоєння до відома Європейського Союзу у зв'язку зі змінами до законодавства Румунії, що полегшили процедуру набуття румунського громадянства. У той же час Румунія відмовляється укладати з Україною двосторонню угоду про запобігання випадкам подвійного громадянства.

На щастя, відзначені дискусії, суперечки і різночитання не погіршили тісних міждержавних відносин. Наприклад, загальний обсяг товарообігу між Україною і Румунією у 2004 р. становив 965.39 млн. дол. США. За п'ять років він збільшився в 5.7 разу⁸. Україна експортувала до Румунії насамперед мазут, кокс, феросплави, сталевий прокат, а Румунія в Україну — автомобілі, меблі, ліки тощо.

Динамічні та приязні українсько-румунські відносини мають добре відлуння і в прикордонній Закарпатській області. Наведемо тільки два вагомих факти.

На українсько-румунському кордоні проводяться щорічні дні добросусідства, зокрема з 2006 р. у закарпатському селищі Солотвино (Тячівський район). У цьому районі живе 30 тис. українських румунів. 15 січня 2007 р. президент України Віктор Ющенко і президент Румунії Траян Бесеску відкрили мостовий перехід через річку Тиса і пункт пропуску «Солотвино – Сігету Мармаціей». Його пропускна спроможність за добу — до 1.5 тис. осіб і 700 автомобілів (вантажопідйомністю до 3.5 т). На жаль, невдовзі міст укотре зачинили на ремонт.

8-9 серпня 2007 р. у селищі Солотвино працювала спільна українсько-румунська комісія з попереднього відбору громадян України з числа випускників загальноосвітніх шкіл Закарпатської області румунського походження для здобуття доуніверситетської, університетської та післяуніверситетської освіти в Румунії⁹.

Ця акція пройшла у відповідності до протоколу про співробітництво між Міністерством освіти і науки України та міністерством виховання і досліджень Румунії. На жаль, в односторонньому порядку.

Справа в тому, що румунські українці компактно проживають у близько ста населених пунктах чотирьох історичних регіонів: Мараморощина (повіти Марамуреш, Сату-Маре), Буковина (Сучава, Ботошань), Банат (Тіміш, Караш-Северін, Арад), Добруджа (Тульча).

⁷ Голос Америки (www.voanews.com/ukrainian). – 13.03.2007.

⁸ Дані про торгівлю між Україною та Румунією // Посольство України в Румунії. – www.ucraina.ro.

⁹ www.zakarpatya.net.ua. – 8.08.2007.

Судячи за переписами населення, вони не витримують цілеспрямованої асиміляційної політики, котра проводиться впродовж останніх шести десятиліть. Так, за офіційними джерелами (перепис населення 1956 р.) в Румунії жило 68,3 тис. українців, а в 1992 р. – на 2,2 % менше – 66,8 тис. Останній перепис 2002 р. засвідчив їх зменшення ще на 8 % — 61,3 тис. осіб (або 0,3 % населення країни). Серед національних меншин Румунії вони зайняли третє місце, після угорців і ромів.

Більше половини всіх румунських українців проживали у Марамуреші (34 тис.), де становили, за офіційною статистикою, всього 6,67 % населення повіту.

За альтернативними підрахунками Союзу українців Румунії (створений у 1990 р.), загалом їх (2008 р.) — понад 200 тис. осіб, тоді як у 1948 р. нараховувалося у чотири рази (!) більше – 800 тис.

Офіційні статистичні маніпуляції на шкоду українській меншині частково підтверджується непрямыми свідченнями. Візьмемо Марамуреш. Там, у м. Сігеу Мармаціей знаходиться православний український вікаріат Румунської православної церкви. Його відновлено у 1996 р. у складі 25 парафій. Вони об'єднують, за церковними даними, 52 тис. вірників. Нагадаємо, що державна статистика зафіксувала тільки 34 тис. українців – жителів цього повіту, тобто менше у півтора рази (!).

Також у 1996 р. відновлено Генеральний вікаріат української греко-католицької церкви з центром у м. Сучава, котрий налічує 6 тис. вірників.

Як офіційна національна меншина, українці мають одне зарезервоване місце в парламенті Румунії. У палаті депутатів (2000–2004) українську громаду представляв голова Союзу українців Румунії Степан Ткачук (1935–2005). Однак досі гострими залишаються ряд освітньо-культурних питань.

Шкільна реформа 1948 р. дала можливість освітнього розвитку рідною мовою. У Румунії діяли 120 народних шкіл з українською мовою навчання (близько 200 учителів і 10 тис. учнів), паралельні класи з українською мовою навчання в гімназіях у Сереті, Сиготі, Сучаві (за 1957 р. 77 випускників) та у педагогічних школах у Сереті, Сиготі, Тульчі (за 1957 р. 54 випускники).

На жаль, у румунських українців нині нема шкіл, де велося б викладання рідною мовою, крім українського ліцею ім. Т. Шевченка у м. Сігеу Мармаціей (повіт Марамуреш), що повторно заснований в 1997–1998 навчальному році. Українська мова викладається в румунських школах у місцевостях компактного проживання українців лише як окрема факультативна дисципліна в обсязі 3–4 годин на тиждень.

Як не прикро, Україна робила для поліпшення ситуації мінімальні кроки. Так, у квітні 2003 р. 20 українських освітян із повітів Сучава,

Караш-Северін, Ботошань, Сату-Маре і Тіміш ознайомилися з роботою шкіл Дніпровського району м. Києва¹⁰. У листопаді того ж року педагоги Києва з консультаційно-методичною метою провідали школи повіту Сучава, де викладалася українська мова і література. Вони звернули увагу на відсутність тематичних кабінетів української мови, нагальну потребу шкільних підручників, мовознавчих таблиць, карт тощо. І взялися прийняти українських школярів з Румунії на новорічні та різдвяні свята в Києві.

Зі свого боку, Румунія, користуючись різноманітними ресурсами Європейського Союзу (зокрема коштами, здобутими під конкретні проекти за програмою Phare), ініціювала низку транскордонних досліджень. Одне з них стосувалося вивчення спільної культурної спадщини повіту Сату-Маре і Закарпатської області (у межах колишнього австро-угорського комітату Угоча).

Таким же чином 27–29 вересня 2007 р. в Університеті Бабеша-Больой (м. Клуж-Напока) пройшла Друга зустріч румунських та українських істориків «Румунсько-українські відносини: історія та сучасність».

На жаль, Ужгородський національний університет, співорганізатор цього наукового форуму, не зміг належно відреагувати на пропоновані форми міжнародної кооперації на вигідній фінансовій основі. А всього за програмою Phare (весь бюджет – 10 млрд. євро) ще до 2003 р. кандидати у члени ЄС отримали відчутну підтримку (в млн. євро): Польща – 458,8, Румунія – 283,1, Угорщина – 126, Словаччина – 94,1.

Як бачимо, сучасний українсько-румунський діалог є інтенсивним, динамічним і багатогранним. Особливо це стосується кількох питань, пов'язаних із співіснуванням і співпрацею у Чорному морі, а також з українською та румунською діаспорами. Проте відзначені дискусії, суперечки і різночитання не погіршили двосторонніх відносин, які мають сприятливу перспективу на всіх рівнях, у т. ч. з огляду на європейську та євроатлантичну інтеграцію.

¹⁰ Співпраця Україна – Румунія: освітні проблеми // Товариство „Україна – Світ”. – www.ukrsvit.kiev.ua.

SERPENTS ISLAND AND UKRAINIAN-ROMANIAN RELATIONS BEGINNING OF THE XXI CENTURY

Summary

Modern Ukrainian-Romanian dialogue is intense and dynamic. This is particularly true of several issues related to the coexistence and cooperation in the Black Sea, as well as Ukrainian and Romanian diaspora. However, the discussion does not worsened bilateral relations, which have a favorable perspective at all levels, including taking into European and Euro-Atlantic integration.

INSULA ȘERPILOR ȘI RELAȚIILE ROMÂNNO- UCRAINENE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI

Rezumat

Studiind diversitatea de surse publice accesibile la ora actuală, autorul ajunge la două concluzii semnificative. Prima este că Ucraina și România continuă să dezvolte și să aprofundeze relațiile de prietenie reciprocă. Cu toate acestea, dialogul dintre cele două țări este marcat de unele dificultăți legate de armonizarea intereselor naționale. Spre exemplu, problema platoului continental al Mării Negre a putu fi rezolvată doar cu ajutorul Curții Internaționale de la Haga, și nu prin negocieri bilaterale dintre diplomații români și ucraineni.

În al doilea rând, sub presiunea Uniunii Europene, Ucraina și România sunt obligate ca, împreună, să minimalizeze sectorul «subteran» al relațiilor transfrontaliere și de frontieră. Cu toate acestea, relațiile transfrontaliere, culturale, științifice și educaționale ucraineano-române sunt diverse și intense, oferind posibilități de aprofundare pe termen lung.